

“TÜRK FINDIĞI”

Arş.Gör. Songül AKIN / Yrd.Doç.Dr.Ali Yılmaz HIZAL

Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü

Özet

“Türk lokumu”, “Türk kahvesi”, “Türk rakısı” gibi ünlü işlenmiş ürünlerimizin yanında, bir de “Türk fıncığı” var. “İşlenmemiş”, “natürel” yani, **doğal** olarak tanınmış.

Bu doğal ürünümüz, dünya fıncık üretiminin yaklaşık 3/4’ünü oluşturmaktadır.

“Kutsal yemişler” arasında anılan fıncık, gerek Karedeniz Bölgemizde yarattığı istihdam ve gelirle gerekse, Ülkemiz ekonomisine, yaklaşık 700 milyon \$’lık döviz katkısı açısından vazgeçilmez bir ürün durumundadır. Dünya fıncık ticaretinde, “üretim hacmimiz” ve literatüre geçmiş olan **Türk fıncığı** kalitesi ile söz sahibiyiz. Türk fıncığı, kalitesini bölgenin, “ekolojik yapısı” ndan almaktadır. Fakat, Ülkemizde “**fıncık yetiştirilmemesi**” gereken bölgelerde de **fıncık yetiştirilmesi**, bir yandan kalite düşüklüğüne neden olurken, öte yandan üretim fazlası yaratarak, “bir stok” maliyeti de oluşturmaktadır. Bu nedenle, fıncık üretim alanlarının kalite baz alınarak, 1983 yılında çıkarılan yasa ile Tarım Bakanlığının “alternatif ürün projesi”nden de faydalanmak suretiyle, Giresun ve Ordu illeri ile sınırlandırılması gerekmektedir.

Ülkemizdeki fıncık işleme sanayiinin yeterince geliştiği söylenemez. Türkiye’nin toplam fıncık ihracatı içinde en fazla payı, natürel iç fıncık almakta ve bazı ithalatçı ülkeler, fıncığımızı işleyip “katma değer yaratarak” bizden daha fazla gelir elde edebilmektedirler. Fıncık üreticisinin yanındaki” kara gün dostu” “Fiskobirlik” in halen dünyanın 2/3’ünün tanımadığı **fıncığın tanıtımına** ağırlık vererek, sadece fıncık pazarlaması ile ilgilenmesi; üretimin ise “fıncık üretici kooperatif”lerine bırakılarak, **kaliteden ödün vermeden**, üretimde bulunmaları sağlanmalıdır.

Abstract

Besides to well-known processed products as Turkish delight, Turkish coffee, Turkish rakı, Turkish hazel nut; is famous as untreated, in other words natural. This natural product constitutes approximately 3/4 of total world nut production.

Nut; as remembered among the sacred fruits is an indispensable product by its providing employment and income in Black Sea Region and approximately 700 million \$ addition to country economy. Turkish nut has an important place in world nut trade with production capacity and high quality. The quality of the Turkish nut results from ecological condition of the region. But the producing of Turkish nut in unfavorable areas causes poor quality and constitutes stock cost by extra production. For this reason, nut production areas considering quality must be limited by Giresun and Ordu provinces by benefiting from “Alternative Product Project” of Ministry of Agriculture.

Nut processing industry is developed insufficiently in our country. Natural inner part of nut is the more portion in nut export of Turkey and some importer countries have income more than us by processing the nut and constituting added value. Fiskobirlik must concentrate on advertisement and marketing of nut and nut producers cooperatives must be dealt on production by taking quality into consideration

Giriş

Esas yapısı itibari ile bir tarım ülkesi olan Türkiye’de son yıllarda 27 milyon hektar arazide tarımsal faaliyetler yürütülmekte, bu alan içinde 1 386 000 ha’lık bir sahada meyve yetiştiriciliği yapılmakta olup (TİÖ., 1997) bu genişlik, Ülkemiz tarım alanlarının yaklaşık %5’ini oluşturmaktadır. Genel olarak meyvecilik yapılan bu arazi genişliğinin az gibi olduğu düşünülse de, meyvecilik yönünden diğer ülkelerle kıyaslandığında, oldukça yüksek bir alan olduğu görülmektedir. Bu alan genişliği yanında, Ülkemizin “ekolojik yapısının” çeşitliliği sayesinde, tropikal iklim meyvelerinin dışında Ülkemizde yetişebilen meyve sayısı oldukça fazladır. Başka bir ifadeyle dünyada yetiştirilebilen 138 meyve türünün yarısından fazlası (% 54) Ülkemizde bulunmaktadır (ÖZBEK, 1977).

Türkiye’de yetişebilen 75’i aşkın meyveden biri de fındık olup, 563 000 ha’lık alanı kaplamaktadır (FİSFOBİRLİK, 2002). Bu saha ise, Ülkemiz meyve alanlarının yaklaşık %40’ını oluşturmaktadır. Buna karşın elde edilen gelir, meyvelerden elde edilenin %40’ı olmamaktadır. Fındık, bir ılık ve nemli iklim bitkisi olup, bu iklim Karadeniz bölgemizin kıyı boylarınca hüküm sürmektedir. Buralardan elde edilen ürün, kalitesiyle dünya çapında isim yapmış bulunmaktadır.

Bu çalışmada, son yıllarda ortaya çıkan “tarımda yeniden yapılanma sürecinde”, Türk fındığının geleceğine ekolojik ve ekonomik açıdan ışık tutmaya çalışılmıştır.

Üretim Durumu

Yabanisi Afganistan, Anadolu, Orta Asya ve Çin’de geniş alanlara yayılmış olan fındığın, “kültür kaynağı” nın Karadeniz kıyılarının doğu kısmı olduğu bilinen bir gerçektir (ÖZBEK, 1978). Ülkemizde fındık, genelde Karadeniz bölgesi kıyılarınca geniş bir alanda, fakat küçük kapama bahçeler şeklinde yetiştirilmektedir.

Türkiye fındık üreticisi ülkeler arasında, gerek alan gerekse üretim miktarı itibariyle ilk sırada yer almaktadır (Tablo 1). Ülkemizde 563 000 ha’lık alanda fındık üretildiğini ve son 33 yılda üretim alanlarının yaklaşık %72 arttığını söyleyebiliriz. Aynı dönemlerde bu oran, İspanya için %12, ABD için %34 iken, İtalya’da yaklaşık %10’luk bir düşüş söz konusu olmaktadır (2003)

Tablo 1:Ülkeler İtibariyle fındık üretim alan ve üretim miktarı (1970-2003)

yıllar	Türkiye		İtalya		İspanya		ABD		Diğer		Dünya	
	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)
1970	326 340	270 025	60 400	78 877	24 900	20 200	6 600	8 400	-	-	-	-
1975	368 000	346 500	68 000	99 108	29 200	20 000	7 200	10 977	-	-	-	-
1980	385 000	250 000	70 200	100 600	35 057	29 600	8 900	13 970	-	-	-	-
1985	405 000	184 000	69 871	117 680	37 200	30 200	9 430	22 320	-	-	-	-
1990	435 000	375 000	67 406	109 340	32 013	21 270	11 050	19 700	-	-	-	-
1995	500 000	435 000	68 692	125 400	22 158	14 800	11 320	38 800	28 246	37 622	630 414	651 222
2000	544 000	480 000	69 000	90 000	21 000	15 000	8 000	18 000	45 519	35 000	687 519	638 000
2001	548 000	705 000	68 185	115 000	21 500	25 000	8 000	40 000	45 055	30 000	690 740	915 000
2002	550 000	620 000	68 225	100 000	21 780	20 000	8 550	15 000	46 405	30 000	694 960	785 000
2003	563 000	515 000	68 400	60 000	22 250	20 000	8 900	34 000	46 855	25 000	709 405	654 000

Kaynak:Fiskobirlik Verileri

Üretim miktarı açısından da, diğer ülkelere üstünlüğümüz, Tablo 1’den de oldukça açık bir şekilde görülmektedir. Gerçekten, 515 000 ton olarak gerçekleşen 2003 yılı üretimi, sırasıyla İtalya’da 60 000, ABD’de 34 000 ve İspanya’da 20 000 ton dolaylarında seyretmiştir. Bu durumda Türkiye’nin dünya rekoltesinin $\frac{3}{4}$ ’ünü sağladığı ortaya çıkmaktadır.

Burada üzerinde durulması gereken nokta, **övündüğümüz kaliteyi** dikkate almadığımız takdirde, fındık üretimindeki üstünlüğümüzün, alan fazlalığından kaynaklanıyor olmasıdır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, Ülkemizde fındığın dekara verimi 2003 yılı itibariyle 91 Kg’la; ABD ve İtalya’nın ardından üçüncü sırada yer almakta olup, İspanya ise çok yakın bir miktarla (89 kg/da) bizi izlemektedir. Gerçekten 1993 ve 2003 yılları arasında dekara verim, dalgalı bir seyir izleyerek (Tablo 2) 91 kilograma çıkmış olsa bile bu miktar; ABD’nin dekara veriminden 414 kg daha az, başka bir ifade ile % 454 daha düşük, İtalya’nın dekara veriminden ise 25 kg yani % 27 daha azdır. Genelde verim değerlerimiz dünya ortalamasından da, düşük seyretmektedir. Şüphesiz bu durum maliyeti artırıcı dolayısıyla karı azaltıcı bir durum yaratmaktadır.

Bu verim düşüklüğünü oluşturan sebeplerin başında; arazi yapısı nedeniyle gerekli kültürel işlemlerin yeterli uygulanamaması ile kaliteli fındığın ihtiyaç gösterdiği optimum ekolojik koşulların bulunduğu yerler dışında da, fındık yetiştirilmesi gelmektedir.

Tablo 2: Ülkeler İtibari ile Yıllık Fındık Verim Değerleri (kg/da)

Yıllar	Türkiye	İtalya	İspanya	ABD	Diğ.	Dünya
1993	63	117	38	316	136	122
1994	120	180	83	188	134	77
1995	87	181	66	335	133	126
1996	88	166	29	163	136	103
1997	89	129	113	298	138	98
1998	110	159	69	150	95	101
1999	111	145	166	291	97	113
2000	88	130	71	225	76	118
2001	128	168	116	500	66	93
2002	112	146	91	175	64	132
2003	91	116	89	505	53	112

Kaynak: Fiskobirlik verileri

Bilindiği gibi, fındık için ekolojik şartlar bakımından Ülkemizde en elverişli olan yerler, Karadeniz Bölgesinde deniz seviyesi ile 250-300 metre arasında bulunan “sahil kolu” dur Bu yüksekliğin üstündeki yerlerdeki fındık yetiştiriciliği, gerek kalite gerekse rekolte açısından pek uygun olmamaktadır (ÖZBEK, 1978). Esasen ticari olarak da Türk fındığı yöreyi simgeleyen “Giresun kalite” ile Levant kalite olarak sınıflandırılmaktadır (YAVUZ, 1984)

Ülkemizde, Akçakoca bölgesindeki üretim alanlarının sürekli bir artış eğiliminde olduğu ve 2884 sayılı ”Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi “ kanununun 1989 yılında uygulamaya konulmasından sonra da, yaklaşık % 35 oranında arttığı gözlemlenmektedir (Tablo 3). Litaratüre “Türk fındığı” olarak geçen fındığın elde edildiği Ordu ve Giresun’da ise sırasıyla yaklaşık % 46, ve %1 arttığı Trabzon bölgesi için bu artışın yaklaşık % 17 olduğu görülmektedir. 2884 sayılı kanun ile, fındık üretim miktarı ve alanları kısıtlanması amaçlanmış, bunu sağlamak üzere fındık üretim alanlarının genişletilmesi izne bağlanmıştır. Bu görev Tarım İl Müdürlüklerine bırakıldığı için, fındık üretim alanlarının artışı söz konusu dönemde daha da hızlanmıştır (HACİBRAHİMOĞLU,1992).

Bölgeler itibari ile dekara fındık verimleri incelendiğinde, Akçakoca bölgesinin ilk sırada yer aldığı, onu sırası ile Trabzon, Ordu ve Giresun bölgelerinin izlediği görülmektedir(Tablo 3). Bunun başlıca nedeni, Akçakoca bölgesinde fındık yetiştiriciliğinin verimli taban arazilerde, diğer bölgelere göre nispeten genç bahçelerde yapılması olmaktadır.

Tablo3: Bölgeler İtibariyle Fındık Üretim Alanları, Üretim Miktarı, Verim (1980-2003)

Yıllar	Akçakoca			Ordu			Giresun			Trabzon		
	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Verim (kg/da)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Verim (kg/da)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Verim (kg/da)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Verim (kg/da)
1980	95 000	77 500	81	141 000	95 500	67	100 000	42 000	42	48 000	35 000	72
1985	105 000	60 000	57	150 000	56 000	37	100 000	38 000	38	50 000	30 000	60
1990	125 000	112 000	89	160 000	144 500	90	97 000	72 500	74	51 000	46 000	90
1995	147 000	130 000	88	196 000	144 000	73	100 000	94 000	94	57 000	67 000	117
1996	149 000	162 000	108	219 000	156 000	71	100 000	95 000	95	57 000	50 000	87
1997	149 000	167 000	112	219 000	174 000	79	100 000	72 000	72	57 000	57 000	100
1998	159 000	224 000	140	224 000	204 000	91	100 000	105 000	105	57 000	62 000	108
1999	159 000	182 000	114	224 000	197 000	87	100 000	98 000	98	57 000	69 000	121
2000	161 000	202 000	125	226 200	154 000	68	100 000	74 000	74	57 000	50 000	87
2001	164 000	259 000	167	227 000	234 000	108	100 000	125 000	115	57 000	87 000	131
2002	164 000	231 000	140	228 000	204 000	89	100 000	109 000	109	57 000	76 000	133
2003	167 200	178 000	106	234 000	200 000	85	101 000	81 500	80	60 800	55 000	90

Kayna: DİE. 2002-2003

Fiskobirlik verileri

Doğu Karadeniz Bölgesinde ise, coğrafi yapısından dolayı fındık, tarım arazileri oldukça kısıtlı olan yamaçlarda yetiştirilmekte olup, halkın geçimi büyük ölçüde bu fındık tarımına dayalıdır. Fındık alanlarının ovalara doğru yayılması, fındıktan başka alternatifi olmayan Ordu, Giresun ve Trabzonlu üreticileri zor durumda bırakmaktadır, Zira üretim fazlası fındıkların stoklanması, ek maliyetler getirdiği gibi, ürün bedellerinin üreticiye ödenmesi konusunda zorluklara da yol açmaktadır. Ayrıca, Türk Fındığı kalitesi de, belli ölçüde **zedelenmektedir**.

Pazarlama Durumu

Fındık, dünyada sert kabuklu meyveler içinde en fazla tüketileni olup, ötekilere oranı %35'dir (ÖKTEM, 1988). Fındığın, kabuklarından ayrıldıktan sonra (iç fındık) ham olarak tüketilebilme olanağının yanı sıra, hatta daha fazla miktarda endüstriyel tüketimi, (gıda sanayi) söz konusu olmakta ve özellikle çikolata, şekerleme, bisküvi, tatlı ve dondurma imalatında kullanılmaktadır. Fındık tüketimi yönünden, kullanılma oranlarına baktığımızda, dünya genelinde % 80 çikolata sanayisinde, % 15 pasta, bisküvi ve şekerleme sanayisinde değerlendirilmekte olduğunu görürüz. Çerezlik olarak tüketim oranı % 5 civarındadır (AKDAĞ, 1994).

Kişi başına fındık tüketimlerine göre, en önemli ülkeler Lüksemburg, Norveç ve Danimarka'dır Başka bir ifade ile çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ülkelere fındık tüketimi fazladır. Bu nedenle dünya fındık tüketiminin % 90'ından fazlası Avrupa ülkelerince gerçekleştirilmektedir. Ülkemiz, dünyanın en önemli fındık üreticisi olmasına karşın,

kişi başına fındık tüketimi 1 kg.'ın altındadır. Ülkemizde üretilen fındık, büyük ölçüde iç pazarda değil de, ihracat yolu ile dış ülkelerde pazarlanmaktadır(KULAÇ, 1997).

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi son on yıl ele alındığında Ülkemiz fındık ihrac miktarının hafif dalgalı ve artış yönünde bir seyir izlemekle birlikte, global olarak 200 000 ton dolaylarında olduğu gözlemlenmektedir. Yıllar itibari ile fındık fiyatının ortalama 3.3 \$/kg'larda seyretmekte olduğu ve bu iki katına varan fiyat dalgalanmalarının nedeninin rekolteadaki değişme ve ithalatçı pazardaki istikrarsızlıktan kaynaklandığı düşünülmektedir. Öte taraftan fındık fiyatının 2.3 \$/kg'ın altına düşmediği görülmekte fındık ihracatçısı ve dolaylı olarak da üreticisi açısından ayrıca bir fiyat garantisi rahatlığı sağlamaktadır. Fındık ihracatından global olarak 700 milyon dolarlık küçümsenemeyecek bir getiri sağlanmaktadır.

Tablo 4:Ihrac Sezonları İtibariyle Türkiye Fındık İhracat Miktar Fiyat ve Bedeli

Dönem	Miktar (Ton)	Fiyat (\$/kg)	Bedel (\$)
1992-1993	194 814	2.3	453 563 256
1993-1994	176 425	3.9	698 891 402
1994-1995	244 657	3.2	795 159 158
1995-1996	209 439	2.9	625 125 888
1996-1997	186 511	3.9	733 506 088
1997-1998	212 651	4.5	964 226 467
1998-1999	173 718	4.1	719 384 088
1999-2000	199 420	3.4	692 198 069
2000-2001	204 253	3.3	682 451 341
2001-2002	255 892	2.4	636 027 664
2002-2003	255 918	2.3	593 690 721

Kaynak:Fiskobirlik verileri

Ülkemizde, gerek üretim fazlalıkları, gerekse fındığın iç tüketiminin düşüklüğü, fındık ticaretini sıkıntıya sokmaktadır. Tablo 5 incelendiğinde de, 1995-2001 yılları arasında yıllık ortalama 180 000 ton fındığın iç piyasada tüketildiği görülmektedir. Yıllar itibari ile işleme sanayii ve çerezliğe ayrılan miktarın, yağlığa ayrılma göre durağan bir seyir sergilediği de göze çarpmaktadır.

Yağlığa ayrılan fındık miktarındaki dalgalanmaların, ihrac miktarı ile ters, üretim miktarı ile de doğrusal bir ilişki içinde olduğu söylenebilir. İç piyasa tüketiminin yaklaşık 180 000 ton, ihrac miktarının da ortalama 200 000 ton olduğu düşünüldüğünde, yıllık üretim miktarının 380 000 ton civarında tutulması gerekmektedir. Oysa 2003 yılı itibari ile 125 000 ton (2001 itibari ile 325 00 ton) fındık elde kalmakta yani değerlendirilememektedir. Söz konusu durum, stok maliyeti yaratarak hem Fiskobirliğe hem de ülke ekonomisine artı yük getirmektedir.

Tablo5: Türkiye İç Piyasa Fındık Tüketim Miktarları

Yıllar	Sanayiye Ayrılan (ton/)	Yağlığa Ayrılan (ton)	Çerezlik Ayrılan (ton)	Toplam (ton)
1995	120 000	1 620	15 000	136 620
1996	120 000	66 456	15 000	201 456
1997	120 000	64 341	15 000	199 347
1998	120 000	202 824	15 000	337 824
1999	120 000	142 159	15 000	277 159
2000	120 000	32 156	15 000	167 159
2001	140 000	8 567	15 000	163 567

Kaynak: Fiskobirlik verileri

Yukarıda bahsedilen olumsuzlukların yanı sıra, diğer tarım ürünlerinden farklı olarak, Ülkemizdeki fındık fiyatının yüksekliği (maliyetlerin yüksekliğinden dolayı) ve endüstrideki kullanım alanlarında ikamesi olan bir ürün olması; yani, talep esnekliğinin yüksek olması nedeniyle, ayrı bir özellik arz etmektedir.

Bu bağlamda, fiyat yükselişleri karşısında, talebi esnek olan ürünün talep miktarındaki düşüşün, fiyatındaki artıştan fazla olması beklenir (KARAGÖLGE. ve ark, 1995). Esnek talebe sahip olan fındıkta, fiyat artışlarına karşın, talebin beklenen kadar düşmediği gözlenirse de, bunun nedeni, fındık işleyen endüstrinin kullandığı teknolojinin, sadece fındığa göre yapılandırılmış olmasıdır. Bunun yanı sıra, özellikle çikolata sanayiinde, fındığın en yakın rakibi olan bademin, fındığın sürekli fiyat artışları karşısında, istikrarlı bir fiyat politikası ile birlikte, fındığın talebini azaltabilecek bir rakip olduğu unutulmamalıdır. Bunu talep fonksiyonu ile de açıklamak mümkündür: Talep edilen miktar ve talebi oluşturan faktörler arasındaki ilişki, talep fonksiyonu ile aşağıdaki gibi ifade edilir:

$$T_{(x)} = f(F_x, F_r, F_t, G, N, T_e)$$

Formüldeki F_t , tamamlayıcı malların fiyatını, G tüketicilerin gelirlerini, N talep edenlerin sayısını, T_e ise tüketici tercihlerini ifade etmekte, F_x talep edilen malın fiyatını ve F_r , rakip malın fiyatını temsil etmektedir. Bu durumda özellikle F_x ile F_r 'nin talep miktarı üzerinde ne denli etkili olduğu görülmektedir. Fındığın en yakın rakibi olan bademin istikrarlı fiyatı, ayrıca üretiminin özellikle ABD'de hızla artması nedeniyle badem fiyatının düşmesi söz konusu olabilecektir. Dolayısı ile talep fonksiyonuna göre fiyatı düşen rakip ürünün tercih edilmesi suretiyle fındık talebinde azalmalar söz konusu olabilecektir.

“Türk Fındığı” na Doğru

Türkiye’de fındık üretim maliyetlerinin oldukça yüksek, dekara verimin özellikle fındık yetiştirilmesi gereken bölgelerde düşük, fındık yetiştirilmemesi gereken bölgelerde yüksek olması; Ülke içinde ve dışında pazarlanamayan fındıkların faturasını, fındıktan başka alternatifi olmayan Doğu Karadenizli fındık üreticilerine ağır bir şekilde ödetmektedir. Bu nedenle, yıllık rekoltemizin 380-400 bin ton civarında tutulması gerekmektedir. Özellikle “Türk Fındığı” kalitesine önem verilerek, bu kalitenin düşük olduğu bölgelerde alan daraltılmasına gidilerek, 2884 sayılı yasa ve “Alternatif Ürün Projesi”nden de yararlanmak suretiyle Akçakoca ve Trabzon bölgelerinden kademeli olarak fındıkların sökülmesi gerekmektedir.

Doğu Karadeniz’de fındık bahçeleri giderek küçülmekte, bu nedenle üretici, sermaye birikimini gerçekleştirmek şöyle dursun, aile tüketimi için bile yeteri kadar üretim yapamamaktadır. Üretim birimlerindeki bu küçülme, modern anlamda verimi artırmaya yönelik kültürel işlemlerinin uygulanmasına imkan vermemektedir. Genelde, Ülkemizde tarım arazilerinin tümü, özelde ise Ordu ve Giresun’daki fındık bahçelerinin küçülmesinin önüne, miras kanunu düzenlemeleri ile geçilmesi, “Türk tarımı” için bir zorunluluk arz etmeye başlamıştır.

“Bir üretim planlaması” için zaten ön planda olması gereken bu planın, arka plana itilmeden; **Fiskobirliğin** pazarlama için var olduğu düşünülerek, hedeflenen rekolte istikrarının sağlanması için, fındık **üretici birlik** ve **kooperatiflerinin kurulması** ve etkin hale getirilmesi gerekmektedir. Böylece, stoklama işlemi ve stok maliyeti ortadan kalkacaktır.

Yağlığa ayrılan fındık miktarının azaltılarak, üretilen fındık yağının da düşük fiyattan mutfak yağı olarak piyasaya sunulmasından ziyade; kozmetik ve ecza sanayiine pazarlanması, fındık yağının nisbi karını arttıracaktır.

“Kutsal yemiş” fındık, Karadeniz Bölgesi için gerçekten de büyük bir nimet olmasına karşın; fındıktan elde edile gelirin bölge dışına çıkması sonucu, bölgede “kalkınmama problemini” doğurmuştur. Fındıkla zenginleşenler fındığa yatırım yapmadıkları için, yani “Fındık sanayii”nin oluşumuna sermaye aktarmadıkları için, Bölgede ciddi sıkıntılar yaşanmasına neden olmuşlardır.

Hala Dünyanın 2/3’ünün tanımadığı fındığın tanıtılmasına, Fiskobirlikçe gayret edilmeli ve özellikle işlenmiş ürünler aşamasında benimsetilmesi sağlanmalıdır (Fiskobirlik 2004). Unutulmamalıdır ki Ülkemiz “kabuklu fındık” ihraç etmekte fakat “kakaolu fındık” ezmesi ithal etmektedir (YARDIMCI, 2004).

Fındığımızın da, ötekiler gibi, **işlenmiş olarak**, bütün dünyada “ün yapması“ dileğiyle.

KAYNAKÇA

- AKDAĞ, Y.Z. 1994. : “Fındığın Üretimi, İşlenmesi ve Pazarlanmasında Fiskobirlik’in Yeri ve Önemi”, Fındık Sempozyumu’na Sunulan Bildiri, Giresun.2 s.
- DİE. 2002.: Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer),Yay No:2758, DİE Yayınları Ankara.
- DİE. 2003.:Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer),Yay No:2885, DİE Yayınları Ankara.
- FİSKOBİRLİK 2002: Bilgi İşlem Merkezi Verileri.
- FİSKOBİRLİK 2004: Bilgi İşlem Merkezi Verileri.
- HACIİBRAHİMOĞLU, A. 1992 : Fındığın Ekonomik Analizi, K.T.Ü. S.B.E., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon. 17 s.
- KARAGÖLGE,C. KIZILOĞLU,S. :Tarım Ekonomisi Temel İlkeler,Atatürk Üniversitesi YAVUZ, O. 1995, Ziraat Fakültesi Yayın No:324, Erzurum. 16 s.
- KULAÇ, A.1992.:Türk Fındık Piyasası Ve Türk Fındığının Dış Talebinin Tahmini, K.T.Ü. S.B.E., Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon.25 s.
- ÖKTEM, B. 1988.: “Dünyada Sert Kabuklu Meyveler Üretim ve Tüketimi”, Türkiye Fındık Politikasının Esasları Semineri’ne Sunulan Bildiri, Giresun.36 s
- ÖZBEK, S. 1977.:Genel Meyvecilik, Çukurova Ziraat Fakültesi Yay No:128, Adana. 386 s.
- ÖZBEK, S. 1978.:Özel Meyvecilik, Çukurova Ziraat Fakültesi Yay No:128, Adana. 484 s.
- T.İ.Ö. 1997: Tarım İstatistikleri Özeti,Yayın No:2137, DİE Yayınları, Ankara.
- YAVUZ, I.1984.: Giresun Bölgesi Fındık Üretimi, I.Ü. S.B.E., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 3 s.
- YARDIMCI,B. 2004 . :”Ne Olacak Bu Fındığın Hali”,Milliyet Gazetesi, Ekonomi Sayfası, 13 Ağustos 2004.